ŠALTINIS
Krynica
Biełaruskaja Narodnaja Hazeta
Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

№ 35 (744).
Cana 10 ct.
VILNIA, 3.V.1940 h.
Hod vydańnia XXII

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity. Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct.

Adresas red.-adm.: Vilnius, Pylimo g-vė 1—2, tel. 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 15—16 hadz.

PAČYNAJUČY MATČYN MIESIAC...

(Uvahi ab biełaruskaj siamji)

U miesiacy traŭni badaj uva ŭsich krajoch Eŭropy niekatoryja dni, abo i cely tydzień, paśviačajuć u česć Matki. Ab hetym zaŭsiody pamiatujuć tak-ža i biełarusy i jak mohuć addajuć pašanu biełaruskaj Matcy. Dahetul biełarusy svajej Matcy hetuju naležnuju jej pašanu pieravažna addavali tolki pry pomačy hazet, pišučy adpaviednyja artykuły. Ale ŭžo vialiki čas, kab biełarusy śviatkavali śviata Matki bolš pavažna i ŭračysta. Padajom dumku ŭ česć biełaruskaj Matki paśviacić „Niadzielnik" „Bieł. Centru" pry hałoŭnym udziele vučniaŭ Biełaruskaj Prohimnazii i pačatkavaj škoły. A tymčasam, spatykajučy matčyn miesiac, majem pahavaryć nia vykłučna ab matcy, ale ab biełaruskaj siamji, jakoj matka źjaŭlajecca hałoŭnym jadrom i asiarodkam.

Što takoje siamja i jakoje jaje značeńnie, usiaki dobra viedaje. Heta jošć pieršaja hałoŭnaja składovaja častka ahulna-hramadzkaha, narodnaha i dziaržaŭnaha žyćcia. I kali heta siamja silnaja i zdarovaja, dyk zdarovy i silny ŭvieś hramadzki arhanizm. Voś-ža kožny narod i pavinien staracca ab hetaje zdaroŭje svajej siamji.

Hałoŭnymi aznakami zdaroŭja siamji jošć: adzinaść žanimstva — adzin i adna, pastajannaść — nierazarvalnaść, sužyćcio muža i žonki na padstavach chryścijanskaj moralnaści, pryznańnie płodnaści žanimstva za dar, aśviačany pryrodaj i Boham, układańnie ahulnasiamiejnaha sužyćcia (baćki i dzieci) tak-ža na padstavie chryścijanskaj moralnaści.

Treba tak-ža staracca, kab žonka i muž byli adnej viery, heta daje im u žyćci bolš adzinstva, sucelnaści i mocy, što maje paśla dadatny ŭpłyŭ na patomstva.

Narešcie, žanimstva pavinna składacca z asob adnej nacyjalnaści: u naš čas, kali dziejnik nacyjanalny adyjhryvaje hetak vialikuju rol u žyćci hramadzkim i kulturnym, nacyjanalnaja roznaść u muža i žonki časta jošć adnej z hałoŭnych pryčyn niazhody.

U biełaruskaj siamji, asabliva ŭ mieście, časta mnohich z henych vyličanych prykmietaŭ silnaj i zdarovaj siamji nie staje. Nia budziem tut uspaminać ab niastačach u biełaruskich siemjach niekatorych prynamsi prykmietaŭ charaktaru moralnaha, bo hetyja rečy moža kantralavać tolki kožnaj adzinki asabistaje sumleńnie, ale padčyrkivajem tut niastaču ŭ biełaruskaj siamji dadatnych prykmietaŭ nacyjanalnych. Jak-ža mnoha jošć biełarusaŭ, jakija pažanilisia z rasiejkami abo polkami i jakich siańnia siemji susim niebiełaruskija. Nia čuvać u hetych siemjach biełaruskaj movy i susim nie adčuvajecca tam ani biełaruskaha duchu, ani hłybiejšaha zrazumieńnia spravy adradžeńnia biełaruskaha narodu.

Voś-ža, spatykajučy matčyn miesiac i śviatkujučy matčyn dzień, nad hetym usim biełarusy pavinny pryzadumacca...

A. S-ki

Nastroi ŭ Italii

(*Uražańni našaha karespandenta z Rymu*)

Rym, 21.IV 1940 h.

U Rymie, dzień zakładzinaŭ katoraha siańnia Italija śviatkavała, viasna ŭ poŭnaj krasie. Drevy raspuskajucca, ludzi lohka adziety, svabodnyja, viasiołyja, padskakivajuć, padśpievajuć... Dy i čamu-ž tut nie viesialicca, kali na śviecie choć hetulki biady i niadoli, a tut i soniejka hrejeć i śviežaja zieleń tak pryjemna dzieić na zachłapatanuju ŭsio-taki dušu čałavieka! I ja tak-ža viesialiŭsia z svaim pryjacielam, čarniavym bruharam, z katorym daŭno padružyŭ.

—Nu i ci-ž nia dobra ŭ Italii?

-- Pakulšto tak — kaža jon. Chto viedaje adnak, što čakaje jaje zaŭtra?.. Usio daražeje, žaleznyja płaty zdyjmajuć i pieratoplivajuć na harmaty; skury nie dakupicca. Marmury-ž zichaciać, ale na marmuravaj hary ziarnia nie pasieješ. Mižziemnaje mora poŭnaje anhlickich ryb, usie zakanurki prymorskija Hrecyi, na katoruju hordy Rym zaŭsiody smakavita hladzić — akružanyja fłotam sajuźnikaŭ. — Znača perspektyvy takija, — siadzieć i maŭčać, karystacca dobraj famaj paabisynskaj.. I tamu, vidać, duce nie havaryŭ.

—Dyk što, Italija nia pojdzie vajavać?

—Pajšła-b, kab była peŭnaja, što za karotki čas razam z niemcam razabjeć sajuźnikaŭ. Peŭnaść adnak pakulšto nie vialikaja. Paśla jošć jašče inšyja pryčyny, katoryja dynamičnuju Italiju paŭstrymoŭvajuć ad nierazvažnaści: papież, katoraha tut vielmi pavažajuć i lubiać, a katory ŭsiej dušoj nia choča, kab kruh vajny ŭ śviecie rasšyraŭsia razam sa złom moralnym i fizyčnym... Jość karol i karaleva, a hetyja-ž zaŭsiody byli ŭ družbie i ŭ radni z ramanskimi narodami, a staranni ad hotaŭ (niemcaŭ). Taksama biednata kraju nie pazvalaje Italii na doŭhuju vajnu. Raŭnavahu hrašej užo siańnia vielmi trudna ŭtrymać. Usie, chto moža, skuplajuć amerykanskija dolary. I tak siańnia ŭžo cana dolara dva razy bolšaja, čym pierad najezdam niemcaŭ na Narvehiju.

— A što honić Italiju da vajny?

— Prahnaść zabirańnia i rasšyrańnia imperyi, vajennaja padhatoŭka maładoha pakaleńnia, čuć nie ad kałyski, dy ambicyja pavadyra. Usia italjanskaja presa piša procìŭ sajuźnikaŭ, na karyść niemcaŭ. Heta tolki sposab, kab štości zarabić abo na adnej, abo na druhoj staranie ŭciahnutych u vajnu.

I tut ja pačaŭ havaryć pa-biełarusku, a moj druh—pabaŭharsku, kab nas toj dy hety nie padsłuchaŭ.

Vasil Kryvičanin

Novy pradstaŭnik Italii ŭ Niamieččynie

Hetymi dniami adklikaŭ Mussolini z Berlina dasiulešniaha pradstaŭnika Italii ŭ Niamieččynie ambasadara Bernardo Attolico. Novym italjanskim pradstaŭnikom naznačany ŭ Berlin b. ministr prapahandy Dino Alferi. U suviazi z hetym, hazety zvaročvajuć uvahu, što miž Italijaj i Niamieččynaj moža nastupić jašče bolšaje zbližeńnie, bo Dino Alferi źjaŭlajecca prychilnikam ciesnaha italjanska-niamieckaha supracoŭnictva i maje ŭ hetym užo vialikija zasłuhi.

Apreča taho, niekatoryja ŭvažajuć, što adklikańnie Attolico jošć adnym z krokaŭ Mussoliniaha da vajny, bo Attolico heta stary dyplamat i staronnik neŭtralnaści.

Adnačasna Mussolini naznačyŭ Attolico svaim pradstaŭnikom pry Papiežu. I heta bycam maje pryčynicca da palepšańnia adnosinaŭ miž Vatykanam i Berlinam.

Biełarusy-kataliki kuplajcie
„MAJOVUJU ČYTANKU"
KS. VIKTARA ŠUTOVIČA
i karystajcie z jaje ŭ časie majovych nabaženstvaŭ
Cana 50 centaŭ.
Vypisać-kupić možna ŭ Bieł. Kniharni „PAHONIA". Vilnia, Zavalnaja 1.

Savieckaja Biełaruś

(Karotki ahlad na asnovie najnaviejšych dadzienych)

U sajuzie dvanaccacioch savieckich respublik treciaje miesca pa liku nasielnictva prypadaje Respublicy Biełaruskaj (za Rasiejskaj i Ukrainskaj). Respublika heta, paśla dałučeńnia Zachodniaj Biełarusi, zajmaje prastor 235 tysiač kvadratnych kilometraŭ i maje 10.400.000 žycharoŭ.

Pa vialičyni prastoru Biełaruskuju Savieckuju Respubliku možna pryraŭniać, z małoj roźnicaj, da takich dziaržaŭ, jak Anhlija biez kalonijaŭ (245 tys. kv. km.) i Italija (310 tys. kv. km.). U miežach Biełaruskaj Savieckaj Respubliki mahli-b źmiaścicca razam: Belhija (31), Halandyja (34), Danija (44), Łatvija (66) i Estonija (48). Ad kožnaha z hetych haspadarstvaŭ Bieł. Sav. Respublika naahuł u piać razoŭ bolšaja.

Pa liku nasielnictva nia možna adnak pryraŭniać BSSR da dziaržaŭ „pieršaj klasy", jak Anhlija ci Italija, katoryja zasieleny huściej. A ŭsio-ž-tyki i z hetaha boku BSSR nia ŭstupaje mnohim važnym haspadarstvam, majučy bolš žycharoŭ, jak Madziarščyna (9 miljn.), Belhija (8), Halandyja (8), Partuhalija (7), Hrecyja (7), Švecyja (6), nia kažučy ŭžo pra takija małaludnyja staronki, jak Danija (4 miljn.), Švajcaryja (4), Narvehija (3), Łatvija (2), ci Estonija (1).

Huščynia nasielnictva ŭ Sav. Biełarusi nievialikaja: 44 asoby na kožny kvadratny kilometr (jak u Lićvie). Daje heta mahčymaść razrostu dziaržaŭnaha ŭ sobskich miežach biez patreby zachvatu inšych ziamiel, jak heta robiać inšyja dziaržavy.

Pavodle nacyjanalnaha składu Savieckaja Biełaruś ličyć u siabie: 80,6 prac. biełarusaŭ, 9,4 prac. žydoŭ, 5 prac. palakoŭ i 5 prac. rasiejcaŭ. Naahuł, značycca, jość heta kraj adnarodny, nia tak, jak b. Polšč, dzie samych palakoŭ było čuć krychu bolš jak pałavina nasielnictva.

Nievialikija nacyjanalnyja mienšaści, raskidanyja pa ŭsiej respublicy, nidzie nie zajmajuć sucelnych abšaraŭ, a lik ich źmianšacca budzie z hodu ŭ hod, nia majučy tut asiarodkaŭ sobskaj kultury.

Važniejšych haradoŭ Savieckaja Biełaruś naličvaje dziesiać, z jakich 6 znachodzicca ŭ uschodniaj pałavinie, a tolki 4 ŭ zachodniaj. Pieršaje miesca zajmaje stalica Sav. Biełarusi— Miensk, z 240 tysiačami nasielnictva. Tut źbirajecca biełaruski sojm (saviet) i znachodzicca najvyšejšy ŭrad respubliki. Dalej pa kolkaści žycharoŭ iduć u Ŭschodniaj Biełarusi—Viciebsk (170 tys.), Homiel (143), Mahiloŭ (100), Babrujsk (70) i Vorša (60) — važny port.

U zachodniaj pałavinie Sav. Biełarusi znachodziacca takija bolšyja harady, jak **Biełastok** (93 tys.), **Bieraście** (53), **Horadnia** (52) i **Pinsk** (33)—taksama port. Zaciemić jašče ŭ hetaj čaści kraju varta niekalki mienšych haradoŭ, jak: Baranavičy (24 tys.), Lida (21), Słonim (18), Vaŭkavysk (16), Davidharadok (12), Kobryń (11) i Vialejka (8). U uschodniaj pałavinie respubliki takich nievialičkich haradoŭ jość šmat.

Usia Sav. Biełaruś dzielicca na 10 akruhaŭ: 5 u ŭschodniaj pałavinie — Viciebskaja, Mienskaja, Mahiloŭskaja, Homielskaja i Paleskaja i 5 u zachodniaj — Vialejskaja, Baranavickaja, Biełastockaja, Pinskaja i Bieraściejskaja.

St. Lubič Majeŭski

Св. п.

АРХІМАНДРЫТ САЎВАЦІ

(Сяргіевіч)

намесьнік Сьв.-Духава Манастыра ў Вільні

памёр 30.IV.1940

Вечны Яму супакой!

Беларусы ў Уладыкі Хвядоса

На першы дзень Вялікадня прадстаўнікі беларускага праваслаўнага духавенства, Праваслаўнай Камісіі пры Беларускім Цэнтры ў Ліцьве, студэнцкай і вучнёўскай моладзі зложылі арх. Хвядосу свае сьвяточныя прывітаньні. Сярод прывітаньняў трэба адцеміць прамову айца Александра Каўша, які вітаў Уладыку Хвядоса ад Імя беларускага праваслаўнага духавенства і як сын нашага сярмяжнага народу, падчыркнуў стойкасьць і адданасьць нашага народу сваей прадзедаўскай Веры і што ўзмацненьне Веры ў народных масах магчыма толькі на нацыянальным грунце, адначасна адзначыўшы шкоднасьць выкарыстоўваньня чужым для народу элементам Царквы дзеля сваіх палітычных мэтаў, нічога супольнага з Царквою ня маючых.

Разам з беларусамі вітаў Уладыку і прадстаўнік праваслаўных ліцьвіноў — грам. Іонас Сьлежевічіус, каторы пачаў сваю прамову палітоўску, але дзеля таго, што Уладыка Хвядос яшчэ ня так добра ведае гэны язык, прачытаў сваё прывітаньне парасейску. Грам. Сьлежевічіус падчыркнуў, што літоўскі народ ніколі варожа не адносіўся да Праваслаўя, што вялікія князі Гедымін, Альгерд і інш. рупіліся аб Праваслаўнай Царкве і заўсёды імкнуліся, каб Царква ў Вялікім Княстве Літоўскім была Царквой *самастойнай, незалежнай*. Зазначыў ён, што яшчэ ў XIV стагодзьдзі Праваслаўная Царква ў Вялікім Княстве Літоўскім была Царквой аўтакефальнай і такой заставалася ў ўвесь час існаваньня слаўнага В. Княства Літоўскага. Далей падчыркнуўшы, што лепшыя сыны літоўскага народу імкнуцца, каб Царква ў сучаснай Ліцьве была незалежнай, зьвярнуўся да Уладыкі Хвядоса з просьбай дапамагчы ўзнавіць гістарычную аўтакефалію Праваслаўнай Царквы ў Ліцьве.

У часе прыняцьця ў арх. Хвядоса быў прысутным і Ковенскі Мітрапаліт Элеўфэры.

Уладыка Хвядос быў расчулены гэным праявам спачуцьця і той шчырай любоўю, якая адчувалася ў прамовах. Ён з усімі прысутнымі пахрыстосаваўся, а малодшых, па праваслаўнаму звычаю, абдарыў пасхальнымі яйкамі.

Ч.

Upłyŭ narodnaha dziejnika ŭ adradžeńni Litvy

(Pavodle dakładu Rektara Praf. M. Biržyški)

Pa kulturnym i palityčnym zaniapadzie XVII i XVIII stah. asnaŭnuju źmienu ŭ žyćci litoŭskaha narodu pryniasło skasavańnie panščyny ŭ 1861 h. Heta skasavańnie ŭzmocniła imknieńnie ŭ narodnych huščach da aśviety. Sialanie pačali pasyłać svaich synoŭ u škoły pierad usim na toje, kab tyja vučylisia na ksiandzoŭ. Zapaŭniajucca škoły, himnazii ŭ Maryjampali, Šaŭlach, Kaŭnasie. Litva, z pryčyny niedachopu škoł, nia moža zaspakoić ahulnaha hoładu navuki. Tamu moładź što-raz čaściej pakidaje baćkaŭski kut i vandruje šukajučy krynic aśviety. Mnoha takoj moładzi možna było spatkać u Mitavie, Libavie, Dorpacie i inšych haradoch carskaj imperyi.

Ale nia ŭsia moładź chacieła paśviacicca ŭ duchoŭnicki stan, spaŭniajučy haračaje žadańnie svaich baćkoŭ. Šmat moładzi zapisvałasia na medycynu, farmacju, palitechniku. Heta moładź dla kraju adnak była stračana. Pa skančeńni studyjaŭ jana, jak katalickaja, nie mahła pracavać u Lićvie i vysyłałasia ŭ hłyb carskaje Rasiei. Adarvanaja ad narodnaha asiarodka jana časta hinuła. Tolki macniejšyja adzinki patraplali zachavać svoj narodny voblik.

Jakimi-ž prykmietami adznačałasia maładaja sialanskaja intelihiencyja? — Adkazvajučy na heta pytańnie, praf. Biržyška adkinuŭ zakidy šorstkaści, niavyrablenaści, niedachop tavaryskaje ahłady, jakija nie datyčać intelihiencyi, ale paŭintelihiencyi. Z pozytyŭnych prykmietaŭ litoŭskaje intelihiencyi dakładčyk adznačyŭ pryviazannaść da ziamli. Ziamla z litoŭskich ruk nie pierachodziła ŭ čužyja. Dalej — hardaść, ale nia ŭ sensie adjomnym, a takaja, jakaja ŭ ciažkich abstavinach kaža ŭtrymać narod na pavierchni žyćcia. Heta intelihiencyja bajkatuje šlachtu, dvor, bajaraŭ. Pieršaja litoŭskaja intelihiencyja, pachodziačaja z sialanskich masaŭ, nie ŭvažaje siabie horšaju čym intelihiencyja šlachockaja i polskaja. Jana z vialikim pietyzmam adnosicca da litoŭskaha folkloru (dajnaŭ, słoŭnictva i h. d.). U hetym jana źbližajecca da intelihiencyi łatyskaje i estonskaje.

Aprača intelihiencyi tak-ža i sialanskija masy pryjmajuć biespasiaredni ŭdzieł u adradženskaj pracy. Voś plastyčnaja ilustracyja hetaha źjavišča. Carski ŭrad, choćučy spynić polskija ŭpłyvy ŭ Lićvie, paciahnuć sialanskija masy da rasiejskaje kultury — zabaraniaje raspaŭsiudžvać i drukavać litoŭskaje słova łacinskim alfabetam. Razharełasia vajna, zmahańnie. U hetaj vajnie hanarovuju rol adyhrała litoŭskaje duchavienstva z bp. Volončeŭskim na čale. Z Tylžy i inšych miestaŭ Uschod. Prusii papłyli šlacham kantrabandy litoŭskija knižki. Kraj pakryvajecca sietkaj tajnych arhanizacyjaŭ dla raspaŭsiudžańnia litoŭskaha słova. Zmahańnie tryvaje praz 40 hadoŭ. U hetym zmahańni litoŭski sielanin pačuŭ svaju apryčonnaść, navučyŭsia ciarpieć za spravy hramadzkija, vyrabiŭ nacyjanalnaju śviedamaść. Kantrabandysty—knihanosiec K. Bilinis zajaŭlaje: „ja nie pamru, pakul maskaloŭ z Litvy nia vyhaniu." Žančyna prytrymanaja z knižkami kaža carskamu ŭradniku, što jana ciarpić „už vieru i tėvinės." U 1904 h. kasujecca ŭrešcie zabarona litoŭskaha druku łacinskaju. Narod pieramoh.

Paŭstajuć chory, dramatyčnyja kružki, arhanizacyi. Adradžeńnie pływie bystraju chvalaj—pa suśvietnaj vajnie łatucieńni pakaleńniaŭ stajucca realnym źmiestam— paŭstaje niezaležnaja Litoŭskaja respublika.

A. Čv—ski

КАНЕШНАЯ ПАПРАЎКА

У № 20 сёл. „Крыніцы” быў зьмешчаны артыкул „Да справы рэзалюцыяў зьезду Беларускага Культурна-Асьветнага Т-ва ў Ліцьве”, у якім паміж іншым гаворыцца: „у беларусаў праваслаўных існуюць дзьве групы: элеўфэраўцы і хвядосаўцы”.

У рэзалюцыі ўспомненага Таварыства саправды не знаходзім ідэолёгічных пастановаў, з якіх было-б відаць, што зьезд дамагаецца зрэфармаваньня царкоўнага жыцьця ў сэнсе постулятаў, высунутых беларускім праваслаўным грамадзянствам. Зьезд трымаецца пастановы Маскоўскага Сабору 1917 г. і прапануе ўвясьці гэтыя пастановы ў нашае царкоўнае жыцьцё, якое мае свой собскі характар, свае традыцыі і звычаі і шмат ў чым розьніцца ад царкоўнага жыцьця маскоўскага. Рэфэрат на зьезьдзе, якраз на царкоўныя тэмы, парасейску прачытаў праф. Нядзельскі, якога Вільня памятае, як скрайнага расейскага рэакцыянэра, ортодокса расейскасьці Цэрквы. Ня ўходзячы ў ацэнку дальшага пэрсанальнага складу зьезду, трэба ўсё-ж-такі прызнацца, што, судзячы па духу рэзалюцыяў, было там мала беларускага і за шмат расейскага. Дык, на падставе рэзалюцыяў гэтката зьезду гаварыць аб існаваньні дзьвюх беларускіх групаў, мне здаецца, ня прыходзіцца.

Рэзалюцыі зьезду блізу цалком прысьвячаны асобе мітрапаліта Элеўфэрага.

Словам „элеўфэрыянства” азначаецца ўсюды няпрымірымы палітычны напрамак расейскай царкоўнай думкі. „Элеўфэрыянства” не прызнае самастойных дзяржаўных твораў, паўстаўшых на тэрыторыі б. Расейскай Імпэрыі, не прызнае самастойных арганізмаў, паўстаўшых на гэных аддзяліўшыхся тэрыторыях. Гэныя новапаўстаўшыя царкоўныя арганізмы „элеўфэрыянствам” лічацца не кананічнымі, „неблагадатнымі”, адшчапіўшыміся ад свайго караня — „Маці-Цэрквы”. Заданьнем „элеўфэрыянства” ёсьць узноў злучыць гэных „адшчапенцаў” з „единою истиннoправославною Церковью”, а гэтым самым пабудаваць базы для „будучай” „адзінай і нядзялімай”.

З гэтакім „элеўфэрыянствам” мы, праваслаўныя жыхары Вільні, пазнаёміліся на практыцы леташняй восені 1939 г., калі яно змусіла праваслаўнае духавенства і жыхарства агулам каяцца „за грэх аўтокефаліі”, і толькі „ачышчаных пакаяньнем” прыймала ў „лоно единственно-благодатной Церкви”.

Другім актам „элеўфэрыяства“ ў нас было няпрызнаньне праваслаўных беларусаў за беларусаў: „никаких белоруссов нѣт, всѣ мы русскіе”. Да тых-жа, хто цьвёрда лічыў сябе беларусам, датарнаваны санкцыі. Беларускім дзецям не прызнана права нават на цэркву дзеля адбыцьця вялікапоснага гавеньня, — як гэта паказаў сёлетні прыклад з вучнямі Віленскай Беларускай Гімназіі.

І вось, калі нейкая „беларуская арганізацыя” падтрымлівае гэткі кірунак, дык знача яна салідарызуецца сама з „элеўфэрыянствам”, а гэтым самым разьмінаецца з беларускасьцю.

Што датычыць другога тэрміну: „хвядосаўцаў” дык ён ня мае ніякіх падставаў. Беларускае праваслаўнае грамадзянства, якое гуртуецца пры Праваслаўнай Камісіі Бел Цэнтру ў Ліцьве — проста глыбака паважае і шануе свайго іерарха, які патрапіў зжыцца з беларускімі вернікамі і разумее нашыя імкненьні да адмежаваньня ад накіданай нам „элеўфэрыянскай ідэолёгіі”. І нічога больш.

Аўтор вышэйуспомненай стацьці мыляецца, калі думае, што быццам вядуцца спрэчкі паміж староньнікамі двух іерархаў. Не! Гэта барацьба дзьвюх ідэолёгіяў, з каторых адна праз Цэркву хоча будаваць „адзіную і непадзялімую пад царскім берлом“, а другая абстайвае правы свайго народу на самастойнасьць сваей Цэрквы і гэтым самым бароніць палітычную незалежнасьць Дзяржавы, у якой жыве і дабрадзействамі якой карыстаецца.

Стары барацьбіт

BIEŁARUSKAJA CHRONIKA

Referat praf. V. Ivanoŭskaha ŭ Bieł. Centry. 5-ha maja sioleta, jak my ŭžo pisali, u zali Biełaruskaje Prohimnazii, Daminikanskaja 3, Bieł. Centr ładzić čarhovy niadzielnik; u prahramie: 1. referat praf. V. Ivanoŭskaha na temu: „Pačatki biełaruskaha adradženskaha ruchu ŭ Pieciarburzie“, 2. deklamacyi tvoraŭ bieł. paetaŭ i piśmieńnikaŭ. Pačatak a hadz. 17-taj. Uchod volny i biaspłatny.

Litoŭski časapis ab biełarusach. U № 17 (485) z 28.IV 1940 h. litaraturna-navukovaha ilustravanaha časapisu „Naujoji Romuva“ źmieščany cikavy infarmacyjny artykuł ab biełaruskich arhanizacyjach i časapisach u b. polskim haspadarstvie, a taksama ab sučasnym biełaruskim žyćci ŭ Lićvie.

Biełaruski Studencki Sajuz pierastaŭ isnavać. Načalnik m. Vilni i pavietu zahadam z dn. 17.IV.1940 № B. 3 paviedamiŭ b. urad Biełaruskaha Studenckaha Sajuzu ŭ Vilni, što ŭsiakaja dziejnaść hetaje arhanizacyi musić być strymana, dziela taho, što Bieł. Studencki Sajuz nie pierarejestravaŭsia pavodle vymohaŭ litoŭskich zakonaŭ.

Biełarusy ŭ Łatvii

Biełaruskaja mova ŭ školach. U tych vioskach, dzie raniej isnavali biełaruskija školy, pieraroblenyja paśla starańniami niekatorych asob na łatyskija abo „miašanyja“, zaŭvažvajecca mocnaje žadańnie baćkoŭ vučyć svaich dziaciej u biełaruskaj movie. U tych školach, baćki vučniaŭ jakich bolš śviedamyja i bolš enerhična damahajucca biełaruskaje movy, ministr aśviety abiacaŭ biełaruskaj delehacyi ŭvieści navučańnie pabiełarusku. Z hetaha dazvołu adny z pieršych skarystali biełarusy z vioski Łupandy. U ichniaj Łupandaŭskaj škole biełaruskaja mova ŭžo vykładajecca.

Kancert-Viečarynu

ładziać u subotu 4-ha traŭnia 1940 h. ŭ zali III-aj Dziarž. Himnazii (Daminikanskaja3) MIAŠANY CHOR Bieł. Centru pad kir. P. Rodzieviča i ŽANOCKI CHOR Biełaruskaha Centru pad kir. O. Fiodaravaj.

Paśla kancertu tancy, ihraje džaz-arkiestr. Tanny bufet.

Pačatak a hadz. 20. Cana biletu: 1 lit.

U ciahniku historyi

(Maleńki feljeton)

Šalonym tempam imkniecca ciahnik historyi. Z komina vahromnistaj lokamatyvy čornymi kłubami vyryvajecca dym. Hrubymi fałdami dyvanoŭ doŭha źvisajecca nad ziamloj. Viečna niespakojny viecier razryvaje na kavałki misternuju tkaninu i znoŭ bačym jak sapie i imkniecca ŭ niaviedamaje stalovy vuž. Čas ad času čyrvonaj rakietaj vyryvajucca iskry z vysokaha komina lokamatyvy.

Daroha, pa jakoj prabiahaje ciahnik, časta źmianiajecca. Z płaŭnaj raŭniny padyjmajecca ŭ hory, zašyvajecca ŭ ciomny huščar lesu, skača praz rečki, pierasiakaje hory, pałochliva pierabiahaje nad abryvistymi bierahami rek. Na krutych zavarotach i skryžavańni daroh vostry hudok rassiakaje pavietra, pieraścierahajučy prad niebiaśpiekaj.

Ale dość hetaha nahladańnia z lotu ptuški. Zahlańma ŭ siaredzinu. Pabačma, chto kiruje lokamatyvaj i jakija jeduć pasažyry. Pry raspalenym katle koła mašynistaha dziaržać u rukach try asiłki: Hirluk, Staluk i Miška. Na tvary ŭ ich malujecca pavaha. Što jany dumajuć — trudna zhadać. Tolki bačym, što kali Hirluk padkručyvaje kalaso, kab ciahnik historyi jašče šparčej kaciŭsia, dyk tahdy Miška jaho strymoŭvaje. Staluk kaža: „ja praškadžać nia budu.“ Krucicie, jak vam padabajecca. Jak zmoryciesia, tady ja vaźmu kalaso i pakruču pasvojmu.“

Pasažyry ciahnika zmušany svajo žyćcio datarnavać da ahulnaha tempa jazdy. Kažny z ich jedzie asobnym vahonam. Bahaciejšyja jeduć u I, II, III klasie, a biadniejšyja ŭ nastupnych dalejšych. Tymčasam asiłki, pa karotkaj naradzie, vysłali svaich kanduktaraŭ, kab spraŭdzili, jak jeduć pasažyry, jak zachoŭvujucca i ci majuć bilety. I što-ž bačym?

Miškaŭ kanduktar niedzie na kancy ciahnika vysadziŭ z vahonu Hale Solalesa, matyvujučy heta tym, što paradak u jaho niadobry. Niavolnikaŭ, bahaćcia za šmat, a tankaŭ, bombavozaŭ, kulamiotaŭ — słovam „kultury“ — za mała. Pajšoŭ tady Hale Solale piechatoj. Jahony vahon (kala 7.000 kv. klm. pavierchni) napoŭniŭsia miškancami. Padobny los spatkaŭ Abzogu. U mižčasie Hirlukoŭ kanduktar vykryŭšy, što dva rodnyja braty jeduć asobnymi vahonami — złučyŭ dva vahony ŭ adzin. Dalej, pravioŭšy revizyju ŭ nastupnaha pasažyra, vykryŭ u jaho vialikija valizki i skryni z poracham. Pišučy pratakoł skazaŭ, što takaja kolkaść porachu i dynamitu ŭ kožnaje chvilinie pahražaje eksplozyjaj-vybucham. Tamu, kab nia było niebiaśpieki, my jaho voźmiem pad našu apieku-pratektarat. U čarhovym vahonie jechała Polcia. Hirlukoŭ kanduktar, dobra ahledziŭšy, ćvierdziŭ, što ŭ jaje skrynkach niama porachu, a tolki źviniać „šabelki.“ Chutka paviedamiŭ Hirluka, jaki pasłaŭ svaich patruloŭ, kab kirujučysia rasavymi pryncypami pieraharadzili vahon na dźvie častki. Šmat było kryku i sansacyi. Trudna. Takija ŭžo časy nastali. Na zajca, jak kažuć, nie prajedzieš.

Danusiu i Nastusiu spatkaŭ taksama padobny los.

Dola pasažyraŭ, jakija nia jeduć u ciahniku historyi, nie zavidna. Pajšli jany papraŭlać darohi, budavać masty, kapać kamienny vuhal. U ciahniku panuje napružanaja atmasfera. Kažny zajaŭlaje, što samachvoć nia vylezie, ale budzie zmahacca. Najbližejšaja budučynia pakaža, chto akažacca biaz „biletu.“

A ciahnik uściaž imkniecca, buchajuć čornyja kłuby dymu, čyrvonaj rakietaj vyryvajucca iskry...

A. Kumša

Što čuvać na frontach i ŭ palitycy

Na frontach: zachodnim, narveskim i kitajskim apošnimi dniami važniejšych padziejaŭ badaj nia było, zmahańnie ŭsio-ž dalej idzie, asabliva ž vostra adbyvajecca jano ŭ Narvehii. Viestki adnak z Narvehii ŭściaž supiarečnyja. Niemcy viaduć tam vajnu takoj samaj taktykaj, jak u Polščy. Pierad usim imknucca jany źnistožyć usie kamunikacyjnyja linii i nia dać mahčymaści pastavić praciŭlatunskuju artyleryju. I heta im šmat dzie ŭdajecca, choć musiać pierałomlivać nia raz strašennyja pieraškody. Addzieły niamieckija nie zaŭsiody navat majuć z saboj narmalnuju łučnaść. Amunicyju, pradukty, a tak-ža pomač u ludziach z miesca na miesca mohuć časta pieraviaźci tolki samalotami. Narvehi ŭsiudy ŭzryvajuć masty i zavalivajuć darohi skałami, bjucca adnak słaba, bo da hetaha nie padhatavany i adpaviedna nie ŭvaružany. Mocny adpor dajuć tolki narveskija achvotniki, katoryja pamahali baranić Finlandyju, a ciapier zmahajucca za svaju baćkaŭščynu. Stojka bjucca anhlijcy, što navat padčyrkivajuć niemcy, ale lik ich daloka mienšy čymsia niemcaŭ. Viedajuć ab hetym anhlijcy i starajucca ŭzmocnić svaje siły, vysadžvajučy novyja desanty ŭ portach: Molde, Andaloness, Alesand, Oerskag i inš. Sajuźniki chočuć umacavacca ŭ siaredzinie Narvehii i raźbić niemcaŭ na mienšyja hrupy. Asabliva jany chacieli raźbić hrupu Oslo z hrupaj z Trondhejm, ale ŭžo niamieckija viestki padajuć, što niemcy ŭ hetaj častcy naviazali miž saboj łučnaść. Kala Narvick adbyvajucca partyzanckija zmahańni narvehaŭ z niemcami. Viestki z berlinskich vajskovych kruhoŭ havorać, što Hitler pastanaviŭ mocna ŭderyć u praciŭnika, raźbić jaho i zakončyć vajnu jašče sioleta letam. Z druhoha boku anhlickaja presa, a taksama apazycyja ŭ anhlickim parlamencie damahajucca ŭzmacnieńnia vajny suproć Niamieččyny, pierad usim u Narvehii, padčyrkivajučy, što vyjhryš tam budzie vyjhryšam i na zachodnim froncie. Kali ŭžo idzie hutarka ab terminie vajny, dyk varta zaciemić, što amerykanski sen. Pitman uvažaje, što sajuźniki majuć finansavy zapas, katory pazvolić im viaści vajnu praz dva hady, ale hetak doŭha vajna, pavodle jaho, nie patryvaje.

Kali-ž uspomnili ŭžo Ameryku dyk treba zaznačyć, što tam u Złuč. Štatach vialiki rozhałas vyklikaŭ artykuł u hazecie „United Press", u jakim paviedamlajecca, što hrupa apazycyjnych palitykaŭ vinavacić prezydenta Roosevelta ŭ padburańni Ameryki da vajny. Svajo abvinavačańnie apirajuć na nastupnych danych: 1) vysyłka ŭ Eŭropu min. Wellesa, 2) hvałtoŭny plan razbudovy morskaha i pavietranaha fłotu, 3) datarnavańnie fabrykaŭ da vajennnaha promysłu, 4) pastajannyja narady vajskovych štabaŭ, 5) padazronyja maneŭry amer. fłotu, 6) stałyja vajskovyja kantakty Zł. Štataŭ z Anhlijaj i Francyjaj, 7) pryhatoŭlivańnie hramadzkaj apinii da vajny praz roznyja vystupleńni vyžšych vajskovych achviceraŭ, 8) planavańnie ŭviadzieńnia stałaje vajskovaje pavinnaści ŭ Zł. Štatach. Kolki ŭva ŭsim hetym praŭdy ciažka skazać, bo chutka ŭ Zł. Štatach majuć być vybary prezydenta i ciapier idzie ŭžo pradvybaračyja ahitacyja, a ŭ hetkich vypadkach usiaho byvaje.

Rp.

Pryhožy vialikadny viečar

Na pieršy dzień pravasłaŭnaha Vialikadnia (28.IV) Biełaruski Centr u Lićvie sarhanizavaŭ u Vilni pryhožy vialikadny viečar. Pieršy raz vilenskaja publika pabačyła na scenie biełaruskich vałačobnikaŭ, jakija jašče i siahońnia žyvuć u narodnych zvyčajach. Na scenie pajavilisia vałačobniki rasśpiavanyja, z harmonikam i skrypkaju. Zvonkija vałačobnyja pieśni, poŭnyja najpryhažejšaha muzyčnaha efektu, a słovy poŭnyja čystaj paezii, płyli strojna, svabodna, bieskaniečna. Publika, jakaja zapoŭniła vialikuju zalu, z zachapleńniem słuchała, čas-adčasu pierabivajučy akcyju burnymi vopleskami. Bićcio jajok za stałom taksama vyklikała ŭ hladzielnikaŭ ščyruju radaść. Paśla vałačobniki krychu patancavali, navat nia stryvaŭ stary haspadar i prytupnuŭ sa svajej žonkaj pry burnych vopleskach hladzielnikaŭ. Raźvitalisia-ž vałačobniki pieśniaj „Hejža, braćcia, ŭsie my razam". Abrazok, poŭny muzyčnaha bahactva, charastva i paezii! A jašče šmat bolš možna było-b dać, bo biełaruskaja narodnaja tvorčaść jošć nievyčarpalnaja— u hetym lažyć vielič i mahutnaść biełaruskaha narodu.

Vałačobnikaŭ papiaredziŭ referat mgr. M. Piaciukieviča ab biełaruskich vialikadnych zvyčajach.

Na zakančeńnie praf. Jegier vykanaŭ na skrypcy, pry akampanjamencie fortepijana niekalki tvoraŭ Rymska-Korsakova, Čajkoŭskaha i inšych.

Zahanaj imprezy była adsutnaść adpaviednych dekoracyjaŭ i hrymu, a taksama adpaviednych vopratak dla artystaŭ. Pryčynaj hetaha byŭ niedachop mataryjalnych mahčymaściaŭ.

J. Łubavy

VOKAM PA ŚVIECIE

Miny na Bałtyckim mory. 25.IV siol. na Bałtyckim mory najechaŭ na minu, a paśla zatanuŭ łatvijski karabiel „Gundenga," jaki vioz z Ameryki ŭ Litvu transpart kaŭčuku i inšych tavaraŭ na ahulnuju sumu 1 milljon litaŭ.

Juhasłavija choča stajać zboku. Ministr zahraničnych spraŭ Juhasłavii Markovič zajaviŭ u presie, što najvialikšym imknieńniem juhasłavianskaj palityki jošć astacca zboku ad vajennaha kanfliktu.

Palaki musiać pracavać i słuchać. Gauleiter Kampe ŭ Bydgoščy, na adnym sabrańni, miž inšym zajaviŭ: nikoli nia možam zabycca, što na hetych ziemlach žjaŭlajemsia panami na ŭsie časy i što palaki musiać pracavać pad našym kiraŭnictvam. Spakoj apošniaha paŭhodździa zrabiŭ, što palaki iznoŭ pačynajuć dumać, što nadyjdzie čas, kali ichniaje śmiešnaje haspadarstva budzie adbudavana. Musim ich pieraścierahčy, bo jakoha-niebudź dnia mohuć stacca fakty, jakich nia možna budzie nazvać uskrašeńniem.

Litoŭska-Niamieckaja Handlovaja Pałata. Chutka ŭ Kaŭnasie maje paŭstać Litoŭska-Niamieckaja Handlovaja Pałata, metaj jakoj budzie pašyreńnie haspadarčych znosinaŭ pamiž hetymi haspadarstvami. Padobnyja pałaty majuć tak-ža paŭstać u Ryzie i Talinie.

Ziamla ŭ b. Polščy pierachodzić u niamieckija ruki Niemcy na abšarach b. Polščy starajucca pierad usim pavialičyć ziemlarobskuju pradukcyju. Zaŭvažvajecca pry tym, što ŭžo treciaja čaść dobrych hruntaŭ na henych abšarach znachodzicca ŭ rukach niamieckich ziemlarobaŭ.

Prysudy śmierci ŭ Paryžy. 29.IV u Paryžy prysudžany na śmierć dva špijony: Carmon Mory— publicystka z Berlina i Fritz Erick Erler— filmovy pracaŭnik rodam z Berlina. Byŭ jašče zatrymany artyst z Hamburga, ale toj pamior u vastrozie.

Adkryćcio kanału Dniepr-Buh. Chutka ŭžo možna budzie karystać z Kanału Dniepr-Buh, jaki stanović 150 klm. vodnaj darohi z Čornaha mora ŭ mora Bałtyckaje praz Hdansk. 2.V vyjeduć z Pinska ŭ Bieraście parachody, katoryja buduć kursavać pa hetym kanale.

Usiačyna

Ksiandzy i zakońniki ŭ francuskaj armii. U francuskuju armiju paklikana ciapier 17,077 ksiandzoŭ i zakońnikaŭ, katoryja z aružžam u rukach spaŭniajuć funkcyi aficeraŭ i padaficeraŭ i zvyčajnych žaŭnieraŭ. Lik hety nie abyjmaje tych ksiandzoŭ, katoryja spaŭniajuć roli čysta-duchoŭnickija. Niekatoryja z vyšej uspomnienych ksiandzoŭ i zakońnikaŭ słužać u latunstvie, artyleryi, i ŭ addziełach zmotaryzavanych.

Žhinuła 4 słaŭnych savieckich latunoŭ. Niadaŭna ŭ časie latunskaje katastrofy ŭ SSSR žhinuła čatyroch słaŭnych savieckich latunoŭ, miž katorymi byŭ i P. Gołavin, jaki lotaŭ nad paŭnočnym palusam.

Lik nasielnictva ŭ prybałtyckich haspadarstvach. Pavodle statystyčnych danych Litva maje ciapier 2.879.000 žycharoŭ, Łatvija — 1.976.000 i Estonija — 1.132.000. Likam nasielnictva Litva zajmaje ŭ Prybałtycy pieršaje miesca. Vialičynioj-ža abšaru — druhoje; pieršaje miesca abšaram zajmaje Łatvija.

Lik katalickaha duchavienstva ŭ Niamieččynie. Niamieckaja presa padaje, što ciapier u Niamieččynie jošć 48 katalickich biskupaŭ i 33,000 ksiandzoŭ. U 1936 h. było zapisana 661 kanhrehacyjaŭ z 13,000 zakońnikaŭ i 7,900 kanhrehacyjaŭ z 90,000 zakońnicaŭ. Haspadarstva daje na ŭtrymańnie kaścioła što-hod 55 miljonaŭ marak, a padatkaŭ sabiraje na hetu metu što-hod 120 miljonaŭ marak.

Žyćcio ŭ Vilni i Kraju

Fabryka elektryčnych lampačak (žarovak) chutka maje paŭstać u Vilni.

Vydana pašpartaŭ, abo pryhatavana da padpisu, da hetaje pary ŭ Vilni ahułam kala 17.000 Pašparty hetyja vydany pieravažna dla baćkoŭ siemjaŭ.

Zvolniać ad pracy ŭ školach i mahistracie ŭ Vilni paśla 1-ha maja, tych usich, što nia buduć mieć litoŭskaha hramadzianstva.

Z Savietaŭ chutka maje prybyć u Litvu pieršy transpart, kala 100 asob, zatrymanych b. polskich vajakaŭ hramadzian Litvy.

Žjezd Katalickaha Centru ŭ Lićvie sioleta adbudziecca ŭ mai miesiacy ŭ Vilni.

Skasavana pradstaŭnictva Ministerstva Aśviety ŭ Vilni. Sam pradstaŭnik, inspektar siarednich školaŭ J. Rainys varočajecca ŭ Kaŭnas. Usie spravy, jakija nia budzie mahčy vyrašyć inspektarat pačatkavych školaŭ, treba budzie nakiroŭvać u Ministerstva Aśviety.

Śledztva ŭ spravie zabureńnia ŭ polskim teatry „Lutnia", jakoje było apošnimi dniami, viaduć adpaviednyja dziejniki.

Na meljoracyjnyja raboty zapisvaje tych, što z hetaj pracaj abznajomleny, Birža Pracy (vul. Subač 22).

Fabryki krejdy, vapny i cymantu, pavodle hazety „Laikas" majuć chutka paŭstać u Miełupiu i ŭ Alkienickaj vołaści.

200,000 litaŭ na rehulacyju bierahoŭ Vialli asyhnavała Ministerstva Kamunikacyi.

Pry ačyščańni vulic i placoŭ Vilni pracuje 448 kabiet i 18 mužčyn.

20,000 ekskursantaŭ u Vilniu maje prybyć z roznych miascovaściaŭ Litvy ad 1-ha maja da 1 lipnia. Na Siomuchu prybudzie ŭ Vilniu 3.000 asob —pilihrymaŭ, i heta budzie pieršaja bolšaja ekskursija arhanizavanaja Katalickaj Akcyjaj.

Na letnija kanikuły ŭ Leoniški, jak i ŭ papiarednija hady, Mahistrat m. Vilni budzie vysyłać dziaciej biednych baćkoŭ. U červieni, lipni i žniŭni vyjedzie tudy kala 1200 dziaciej. Apracˇa taho kala 1000 dziaciej budzie vyvieziena na leta ŭ roznyja miascovaści Litvy.

Vyvaz vilenskich rukavičkaŭ u Svecyju i Halandyju starajucca naładzić Vil. Pramysłovaja, Handlovaja i Ramieśnickaja Pałaty. U hetaj spravie naviazany ŭžo adpaviedny kantakt i vysłany probki vyrabaŭ vil. rukavičnikaŭ.

Śviata pieśni sioleta ŭ Vilni maje być sarhanizavana 22 i 23 lipnia. Da ŭčaścia ŭ im zaklikajucca ŭsie chory ŭ Lićvie

6 miljonaŭ litaŭ praznačana sioleta ŭ biudžecie Litvy na apieku nad niezamožnym nasielnictvam, ci jak inačej kažuć, na hramadzkuju apieku.

Usich emerytaŭ u Lićvie da 1.I.1940 hodu naličałasia 6.426 asob.

Nia možna vyrubvać drevaŭ u m. Vilni i jaho hranicach, biez dazvołu mahistratu. Hetki zahad vydaŭ Burmistr m. Vilni.

Niehramadzianie Litoŭskaj respubliki, h. zn. tyja asoby, katoryja majuć paśviedčańni „Švetimšalio liudêjimas", nia majuć prava svabodnaha vyjezdu z miesta. Na kožny vyjazd treba prasić dazvoł načalnika svajho kamisaryjatu, katory moža vydać hetki dazvoł adzin raz u miesiać i tolki na 7 dzion. „Švetimšalio leidêjimas" daje prava dajezdu čyhunkaj da vybranaha miesca tolki adzin raz i na pavarot da stałaha miesta prabyvańnia. Ab vyjeździe i prajezdzie čyhunkaj robiać ułady na henym dakumencie adpavienyja adnatacyi.

Dr. med. B. TOŁČYNSKI
b. Asystent Kliniki U.S.B.
Chvaroby vušej, nasa i horła.
Zavalnaja 10, tel. 16-38.
Pryjmaje: 8--10 i 16—19 hadz.

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMOVIČIUS Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32. Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ Bieł. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1.